

VAPAAEHTOINEN KERHOTOIMINTA YHTEISÖLLISYYDEN EDISTÄJÄNÄ

Harri Hemmilä

Asta Uusivirta

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämishanke
Helmikuu 2012
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Hemmilä, Harri; Uusivirta, Asta
Vapaaehtoinen kerhotoiminta yhteisöllisyyden edistäjänä

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 35 sivua + 7 liitesivua
Helmikuu 2012

Kehittämishankkeessa toteutettiin kaksi kerhoa kahdessa ammattiopistossa. Lybeckerin käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa toimi sählykerho sekä Nivalan ammattiopistossa valokuvauskerho. Kerhojen tarkoituksena oli nuorten aktivoiminen, mielekkään vapaa-ajantoiminnan järjestäminen, nuorten kaveripiiriin laajentaminen ja asuntolassa asuvien, muualta muuttaneiden nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen.

Kerhot toimivat vapaaehtoisuuden periaatteella: sekä kerhoihin osallistuminen että vetäjien toiminta oli vapaaehtoista ja palkatonta. Toinen vetäjästä sai merkitä kerhotunnit ylityöksi ja pitää ne yksi yhteen lomavapaana pois.

Osallistuvien nuorten mielestä opiskelija-asuntolassa asuminen on usein yksinäistä ja virikkeetöntä. Ainoaksi vapaa-ajanviettotavaksi monille muodostuu tietokoneen äärellä istuminen, pelaaminen ja chattailu kavereiden kanssa tai television katsominen yhteisessä vapaa-ajantilassa. Kerhot tarjosivat vaihtoehtoja, mukavaa tekemistä ja mahdollisuuden tutustua uusiin kavereihin.

Tämän raportin tiedot perustuvat teemahaastatteluihin, joita varten haastateltiin kolmea, aiemmin kerhoja pitkään ohjannutta opettajaa, yhtä opinto-ohjaajaa sekä seitsemää nuorta kerholaista. Teemahaastattelujen purkamiseksi on käytetty laadullista analyysia. Laadullista analyysia käytettiin, koska haluttiin kuvailla ja ymmärtää tutkittavaa asiaa perusteellisemmin. Laadullinen analyysi myös soveltuu paremmin tutkimusmenetelmäksi, koska haastateltujen joukko oli pieni. Raportissa käytettiin referoiden myös kirjallisia lähteitä ja aiempia tutkimustuloksia.

Vapaaehtoisen sitoutumisensa takia kerhotoiminta edistää yhteisöllisyyden syntymistä. Nuorilla on tarve kokea kuuluvansa johonkin ryhmään, jonka toimintatavat ja säännöt he ovat itse suunnitelleet ja hyväksyneet ja jonka toimintaan he haluavat sitoutua saamatta toiminnasta välttämättä itselleen välitöntä hyötyä. Yhteisöllisyyden kokeminen edellyttää yhteenkuuluvuuden ja kiinnostuksen tunteen syntymistä, mikä edistää sosiaalisia taitoja. Kehittämishankkeen tuloksena syntyi mm. kerhokäsikirja, jota voidaan hyödyntää uusia kerhoja perustettaessa.

Asiasanat: kerhotoiminta, hyvinvointi, sosiaaliset taidot, yhteisöllisyys, syrjäytyminen

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	OPISKELIJOIDEN KERHOTOIMINNAN TARKOITUS.....	5
	2.1 Koulun rooli kerhotoiminnan edistämässä.....	5
	2.2 Sählykerho.....	6
	2.3 Valokuvauskerho	7
3	KERHOT HYVINVOINNIN TUKENA	8
	3.1 Liikunnan ja kulttuurin käsite ja hyvinvointivaikutukset.....	9
	3.2 Kerhojen vaikutus toiminta- ja työkykyyn	9
	3.3 Kerhon merkitys opiskelijoiden psyykkiselle ja fyysiselle hyvinvoinnille	9
4	SOSIAALISET TAIDOT YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAJINA	11
	4.1 Sosiaalisten taitojen vahvistaminen	11
	4.2 Kerhotoiminnan vaikutus sosiaalisiin taitoihin	11
	4.3 Yhteisöllisyyden käsite.....	12
	4.4 Postmoderni, kevyt yhteisöllisyys.....	13
	4.5 Kaveritaidot ja yhteisötaidot osana sosiaalisia taitoja	14
5	OPISKELIJOIDEN SYRJÄYTYMISRISKI.....	16
	5.1 Kerhotoiminta, syrjäytymisen ennaltaehkäisyä	18
	5.2 Koulun merkitys opiskelijoiden syrjäytymisen ehkäisyssä.....	19
6	TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TAVOITTEET	20
7	HAASTATTELUT	21
	7.1 Aineistojen kuvaus ja keruu	21
	7.2 Analyysimenetelmä.....	22
8	TUTKIMUSTULOKSET	23
	8.1 Opiskelijoiden näkemykset hyödyistä ja haitoista	23
	8.2 Opinto-ohjaajan käsityksiä	25
	8.3 Kerhonohjaaja sosiaalisten taitojen vahvistajana.....	26
	8.4 Kerhonohjaajien käsityksiä motivaatiosta ja sosiaalisuudesta	26
	8.5 Yhteistyö koulun ja opiskelijoiden kanssa	28
	8.6 Opiskelijoiden kerhotoiminnan edistäminen.....	30
	8.7 Tutkimustulosten yhteenveto	31
9	POHDINTA.....	33
	LÄHTEET.....	34
	LIITTEET	36
	1 Kerhokäsikirja	36
	2 Kysymyksiä kerholaisille	39
	3 Kysely kerhonohjaajille	41
	4 Valokuvat kerhoista.....	42

1 JOHDANTO

Kehittämishankkeen aikana ohjasimme kerhoa kahdessa eri ammattiopistossa, Lybeckerin käsi- ja taideteollisuusopistossa sekä Nivalan ammattiopistossa. Ensimmäisessä oli kyseessä salibandykerho ja toisessa valokuvauskerho. Kehittämishankkeessa halusimme edistää kerhotoimintaa, koska sitä ei järjestetty kummassakaan ammattiopistossa nuorille ollenkaan. Nivalan ammattiopistossa oli toiminut aiemmin kaksi kerhoa (sählykerho ja auto-osaston moottorikerho), mutta ne olivat lakanneet jo vuosia sitten. Lybeckerillä ei ollut aiemmin järjestetty kerhoja.

Asuntolanohjaajilta saamamme palautteen mukaan nuoret olivat toivoneet kerhoja, joista saisi jotakin mielekästä tekemistä arkisen koulutyön vastapainoksi. Kerhojen tavoitteeksi tulikin nuorten aktivoiminen, mielekäs toiminta, toisilleen vieraiden nuorten tutustuminen keskenään, jopa kaverisuhteiden syntyminen sekä ryhmäyttäminen ja yhteisöön kuulumisen tunteen vahvistaminen.

Kerhoilla havaittiin olevan myönteisiä ja motivoivia vaikutuksia koulussa jaksamiseen ja menestymiseen sekä laajemmin myös työharjoittelussa, työelämässä ja yhteiskunnassa toimimiseen. Ryhmien yhteisöllisellä ja vapaaehtoisella toiminnalla voidaan kehittää sosiaalisia taitoja, jotka ovat entistä tärkeämpiä työelämässä, sekä ehkäistä nuorten syrjäytymisriskiä.

Tutkimusmenetelmänä käytimme teemahaastattelua ja haastattelujen laadullista analyysia. Kaikkiaan haastattelimme tätä työtä varten yhtätoista henkilöä, joista yksi oli opinto-ohjaaja, kolme opettajaa ja seitsemän opiskelijaa. Konkreettisina kehittämishankkeen saavutuksina syntyi kaksi kerhoa, kerhokäsikirja sekä kaksi pienimuotoista valokuvanäyttelyä.

2 OPISKELIJOIDEN KERHOTOIMINNAN TARKOITUS

Kerhotoiminnan perusidea on järjestää opiskelijoille mielekästä vapaa-ajantoimintaa koulupäivän jälkeen. Samalla opiskelijoita pyritään ryhmäyttämään ja luomaan heidän kesken yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kerhotoiminnan avulla on tarkoitus myös aktivoida oppilaita, estää yksinäisyyttä sekä syrjäytymistä ja laajentaa oppilaiden kaveripiiriä.

Kerhotoiminta voi parhaimmillaan edistää fyysistä, henkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Varsinkin asuntolassa asuvat nuoret passivoituvat helposti. Pahinta passivoituminen on, kun nuori viettää vapaa-aikansa omassa huoneessa tietokoneen äärellä, josta hän irrottautuu vain tupakalle tai television äärelle yhteiseen vapaa-ajantilaan. Vaikka tv:tä katsomaan kokoontuisikin pieni ryhmä nuoria, ei sosiaalista kontaktia juuri synny, koska televisio vie huomion. Tällaiseen arkeen kerhotoiminta tuo kaivattua vaihtelua. Voidaankin katsoa, että kaikki yhteisöllinen toiminta on pääsääntöisesti oppimista ja koulutyötä tukevaa toimintaa.

2.1 Koulun rooli kerhotoiminnan edistämisessä

Oppilaitos järjestää tilat kerhoille ja maksaa salivuoroista muodostuvat kulut. Sählykerhossa oppilaat tarvitsevat henkilökohtaiset pelivarusteet eli kengät ja urheiluasu. Mailat, maalit ja sählypallot kustantaa oppilaitos, sählykerho toimii vapaaehtoisesti ja ohjaavalle opettajalle ei makseta palkkaa. Valokuvauskerhossa käytetään opettajan ja oppilaiden omia kameroita. Vetäjälle ei makseta palkkaa, vaan hän merkitsee kerhotunnit ylitöiksi, jotka voi pitää yksi yhteen vapaana. Oppilaitos antaa asuntolan kerhotilan käyttöön. Tarkoituksemme oli toimia aidosti nuorten hyväksi ja järjestää heille mukavaa vapaa-ajan tekemistä. Samalla saimme kerhotoiminnasta paljon itsellemme, sillä liikunta ja valokuvaus ovat aiheita, joita olemme harrastaneet pitkään, osaamme niitä ohjata ja mikä tärkeää - myös itse niistä pidämme. Nuorten

kanssa toimiminen kerhoissa oli antoisaa ja vapaamuotoisempaa kuin opetustilanteessa.

Kerhotoimintaan ei tarvita erillislupaa, koska kerhotoiminta on kaikille avointa ja vapaaehtoista ja siihen voivat osallistua kaikki halukkaat oppilaat. Kerhojen vetäjinä toimivat aluksi opettajat, myöhemmin on tarkoitus siirtää vetovastuuta opiskelijoille ja oppilaskunnalle. Opinto-ohjaajat ovat mukana arvioimassa ja kehittämässä kerhotoiminnan tuloksia sekä tavoitteita.

2.2 Sählykerho

Sählykerho kokoontui pelaamaan sählyä kerran viikossa. Salivuoroksi vakiintui torstai-iltapäivä klo 16-18, koska kerhotoiminta täytyi ajoittaa koulupäivän ulkopuolelle. Sählykerho aloitettiin 2009 ja se jatkuu edelleen. Nuorimmat osallistujat ovat kuusitoistavuotiaita ja vanhimmat noin kolmekymmentä. Osallistujista on ollut miehiä noin kymmenen ja naisia kuudesta seitsemään. Säännöllisesti kerhotoimintaa on osallistunut noin neljatoista pelaajaa, mutta usein pelaajia on ollut enemmänkin. Osallistujien aktiivisuuteen vaikuttaa paljon esimerkiksi työharjoittelun aikataulut. Sählykerhon toimintaan voivat osallistua niin oppilaat kuin myös opettajat.

Aluksi sählykerhon vetäjänä toimi opettajista Harri Hemmilä, jonka aloitteesta kerhotoiminta saatiin alkamaan. Tarkoituksena oli kuitenkin aktivoida opiskelijat itse toimimaan kerhonvetäjinä, ja luoda näin jatkuvuutta kerhotoimintaan. Oppilaskunta onkin ottanut Lybeckerin käsi- ja taideteollisuusopiston kerhotoiminnasta vetovastuun, ja samalla on perustettu kaksi uutta kerhoa, sarjakuvakerho ja tanssikerho. Sarjakuvakerho kokoontuu tiistaisin ja tanssikerho keskiviikkoisin.

Sählykerhon tavoitteena oli ja on edelleen luoda yhteisöllisyyttä, edistää koulumme oppilaiden viihtyvyyttä ja aktivoida oppilaita liikunnan avulla. Kerhon tarkoituksena on ollut luoda osallistumismahdollisuus kaikille oppilaille. Kaikki ha-lukkaat ovat päässeet pelaamaan, vaikka aikaisempaa kokemusta sählyn pe-luusta ei olisikaan. Pelaamisen ja kerhoon osallistumisen kynnyksen tulee

olla niin matala, että kaikki uskaltavat tulla kokeilemaan pelaamista. Sählykerhon tavoitteena ei ole kilpailu, vaan yhdessä oleminen.

2.3 Valokuvauskerho

Valokuvauskerho kokoontui keväällä 2011 kerran viikossa maanantai-iltaisoin klo 18.30-20.00. Sen alullepanijana toimivat opinto-ohjaaja Asta Uusivirta ja yksi haastatelluista opiskelijoista, joka teki kerhoa varten hienon julisteen, jolla yritettiin houkutella osanottajia. Kukaan asuntolan ulkopuolisista nuorista ei kuitenkaan uskaltanut mukaan. Kerho kokoontui vain seitsemän kertaa, sillä alkuperäiset kuusi osallistujaa eivät sitoutuneet kerhossa käymiseen. Lopulta kävi niin, että kerhossa oli kahdella viimeisellä kerralla huhtikuun lopulla vain yksi innokas osallistuja, jolloin ei voinut kerhotoiminnasta enää puhua. Suuri kiitos täytyy antaa asuntolanohjaajillemme, jotka kannustivat ja tukivat kerhon aikana ja innostivat osaltaan opiskelijoita osallistumaan.

Kuitenkin kerhotoiminnan uudelleen käynnistäminen oli hyvä idea, sillä Nivalan ammattiopistossa ei ole toiminut yhtään kerhoa enää vuosikausiin. Aiemmin oppilaitoksessa toimi liki kymmenen vuoden ajan sählykerho ja auto-osaston moottorikerho. Ne loppuivat kerholaisten puutteeseen.

Kerhon alkuperäinen idea opiskelijoiden aktivoimisesta, mielekkästä toiminnasta, laadukkaista valokuvista ja näyttelyn pystyttämisestä toteutui. Tästä kerromme lisää raportin lopussa tutkimustulosten yhteydessä.

3 KERHOT HYVINVOINNIN TUKENA

Tässä luvussa pyritään selventämään, millaisia myönteisiä terveysvaikutuksia liikunta- ja kulttuuripainotteisella kerhotoiminnalla on. Terveysvaikutuksilla tarkoitamme paitsi ihmisen fyysistä, myös hänen psyykkistä ja sosiaalista terveyttään. Työmme yksi merkittävä idea on löytää hyviä käytäntöjä kerhotoimintaan ja siirtää niitä opiskelijakerhoihin.

3.1 Liikunnan ja kulttuurin käsite ja hyvinvointivaikutukset

Liikunnallisella aktiivisuudella tarkoitetaan lihasten tahdonalaista ja energiankulutusta lisäävää ja yleensä liikkeeseen johtavaa toimintaa. Fyysinen liikkumattomuus eli inaktiivisuus tarkoittaa taas lihasten vähäistä tai olematonta käyttöä tai täydellistä käyttämättömyyttä. Liikkumattomuuden jatkuessa pitkään saattaa ilmetä monien elinjärjestelmien rakenteiden ja toimintojen huononemista. (Aura 2005, 58-61)

Osa liikunnan terveysvaikutuksista on suoraan biologisia vaikutuksia liikuntaa harjoittavassa henkilössä. Vaikutukset näkyvät elimistön rakenteissa ja toiminnoissa, ja ne kehittyvät biologisten prosessien ja lainalaisuuksien perusteella. Tällaisia vaikutuksia on esimerkiksi lihasten kasvu. Osa liikunnan vaikutuksista on epäsuorempia, kuten harrastajien tunnetiloissa ja kokemuksissa tai harrastajien välisissä suhteissa ilmenevät muutokset. Tällaisia vaikutuksia on esimerkiksi hyvänolon tunteen tunteminen liikuntasuorituksen jälkeen. (Aura 2005, 58-61.)

Valokuvaus on kulttuuria, jonka terveysvaikutukset liittyvät lähinnä ihmisen psyykkiseen terveyteen. Jo vanhastaan kulttuurilla on katsottu olevan merkitystä ns. hengenviljelyssä: Suomen kielen sana kulttuuri juontaa latinan verbiin cultura = viljellä maata, mutta jo antiikin aikoihin puhuttiin hengen kulttuurista. Sosiologit käyttävät kulttuurin käsitettä kuvaamaan kaikkia ihmisyhteisöjen ei-biologisia (ei suoraan luonnosta nousevia) opittuja ja symbolisia piirteitä. Tällaisia ovat muiden muassa kieli, tavat, tottumukset; eli

kaikki se, mikä erottaa in-

himillisen muusta luonnosta. Modernisoituminen ja teknologian huima kehitys ovat etäännyttäneet meitä koko ajan luonnosta. Samalla ihmisen toiminta on muokannut luontoa joissakin tapauksissa jopa peruuttamattomasti. (Melin ja Roine, 2008.)

Kulttuurin käsite on historian kuluessa laajentunut huomattavasti eikä se tarkoita enää pelkästään taidetta. Nykyisin kulttuurin tärkeitä piirteitä ovat henkinen hyvinvointi ja osallisuus. (Liikanen, 2010).

Kerhotoiminta mahdollistaa opiskelijoille hyvien ihmissuhteiden löytämistä ja kehittymistä. Samalla se antaa myönteistä uskoa tulevaisuuteen ja hyvää itsetuntoa, lisäksi yhteisöllisyys on tärkeä voimavara jaksamiselle. Kerho voi auttaa uusien ystävyys-suhteiden löytymisessä ja tuo elämään vaihtelua. Tällä kaikella on positiivista vaikutusta muun muassa oman elämänhallinnan tunteeseen.

3.2 Kerhojen vaikutus toiminta- ja työkykyyn

Toimintakyky tarkoittaa niitä mahdollisuuksia ja edellytyksiä, joita ihmiset tarvitsevat selviytyäkseen jokapäiväisestä elämästään. Yksilön toimintakyky koostuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten ominaisuuksien vuorovaikutuksesta ja on samalla hänen tietojensa ja taitojensa yhdistelmä, joka kuvaa hänen omia edellytyksiään aktiiviseen elämään. Työkyky on kykyä ja halukkuutta tehdä jatkuvaa päivittäistä työtä, työkyky tarkoittaa myös kykyä opiskella ja toimia erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Näitä voimavaroja ovat hyvä terveys, fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky, tiedot ja taidot sekä halukkuus tai motivaatio käyttää näitä voimavaroja työhön tai opiskeluun. (Aura 2005, 54-57.)

3.3 Kerhon merkitys opiskelijoiden psyykkiselle ja fyysiselle hyvinvoinnille

Tutkijoiden mukaan etenkin kaupunkimaisissa oloissa nuorten fyysinen kokonaisaktiivisuus on vähentynyt, pikaruokan syönti lisääntynyt, autolla liikkumisen määrä on lisääntynyt sekä tietoteknisen ja kulutuksellisen vapaa-ajankäytön määrä on lisääntynyt. (Harinen et al. 2006, 22)

Kerhon merkitys opiskelijoiden hyvinvoinnin tukijana on tärkeää. Henkisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti hyvinvoivalla opiskelijalla on paremmat mahdollisuudet jaksaa työssä sekä olla tehokas, oppiva ja innovatiivinen. Kouluelämän kuormittavuus on nykymaailmassa yhä suurempaa ja suurempaa. Kiire ja menestymispaineet yleistyvät myös koulumaailmassa, epävarmuus työpaikan löytymisestä koulun jälkeen tuo oman rasitteensa opinnoissa jaksamiseen. Tällöin hyvän fyysisen ja henkisen kunnon omaavalla opiskelijalla on paremmat edellytykset paineiden sietokykyyn ja opinnoissa menestymiseen.

Liikuntaa harrastavilla oppilailla on todettu parempi keskittymiskyky verrattuna sellaisiin oppilaisiin, jotka eivät harrasta liikuntaa. Lisäksi henkinen sietokyky, minäkuva ja itsetuntemus paranevat oppilailla, joilla on harrastuksia. Usein myös sosiaalinen vuorovaikutus kasvaa itseluottamuksen kasvaessa. Sosiaalisen vuorovaikutuksen kasvamisella tarkoitetaan kykyä sosiaaliseen ja yhteisölliseen toimintaan. Sosiaalinen toimintakyky tarkoittaa kykyä tulla toimeen toisten ihmisten kanssa. Sosiaalisen itseluottamuksen kasvaessa ihminen kokee vuorovaikutuksen ja kanssakäymisen toisten kanssa helpoksi ja rakentavaksi. Samalla mahdollistuu laajempi vuorovaikutus muihin ihmisiin. Vuorovaikutus on tällöin luontevaa ja asiallista. (Pulkkinen 2002, 235.)

4 SOSIAALISET TAIDOT YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAJINA

Yhteisötaidot ja kaveritaidot ovat osa sosiaalisia taitoja. Käsittelemme niitä sekä kerhoon osallistuneiden nuorten että ohjaajien näkökulmasta. Keskeistä on huomata, että sosiaaliset taidot eivät ole jokaiselle yksilölle sisäsyntyisiä, vaikka niiden kehittyminen alkaakin lapsen perhesuhteissa. Sosiaalisia taitoja pitää harjoitella, syventää ja niitä voi myös oppia ja opiskella.

4.1 Sosiaalisten taitojen vahvistaminen

Ihmisen sosialisatioprosessi on pitkä, jopa koko elämän kestävä tapahtuma. Vuorovaikutus ja sen oppiminen alkaa jo syntymästä. Turvallisilla kiintymyssuhteilla omiin vanhempiinsa on merkitystä lapsen kykyyn omaksua sosiaalisia taitoja. Varhaiset kokemukset vuorovaikutuksesta luovat pohjan myöhemmin tapahtuvalle kommunikoinnin oppimiselle. Viestintätaitoja pidetäänkin vuorovaikutustaidoista tärkeimpinä. Sosiaalisten taitojen kehittymisellä puolestaan on yhteys kommunikatiivisiin valmiuksiin ja kielen oppimiseen. (Kauppila 2005, 22-24.)

Tutkimustulokset eri maissa osoittavat, että lapsen tunne-elämän, koulunkäynnin, yhteiskuntaan jäsentymisen ja päihteiden käytöstä pidättäytymisen kannalta on parempi, että lapset eivät vietä pitkiä aikoja ilman aikuisten läsnäoloa.

(Pulkinen & Launonen 2005, 27).

Esimerkiksi kerhotoiminnoilla on terveyttä edistävä vaikutus lapsen kehitykseen, eniten suojaavaa vaikutusta on koulussa järjestetyllä toiminnalla. Koulun kerhoissa oppilailla on mahdollisuus muodostaa positiivisia suhteita niin koulun henkilökuntaan kuin myös toisiin oppilaisiin ja heidän arvomaailmaan. Yhteiset ja hyvät onnistumiskokemukset tukevat itsetuntoa, nämä yhdessä parantavat mahdollisuutta menestyä koulutyössä. (Pulkinen & Launonen 2005, 27.)

4.2 Kerhotoiminnan vaikutus sosiaalisiin taitoihin

Elämä on paljolti vuorovaikutusta ja sidoksissa useilta osin muihin ihmisiin. Inhimillistä ja arvokasta elämää on hankala ajatella ilman vuorovaikutusta tai yhteyttä muihin ihmisiin. Kaikki ihmiset tarvitsevat vastavuoroisuutta, peilaamalla itseään muihin ihmisiin lapsi saa uutta tietoa itsestään ja muista ihmisistä. Ryhmä kasvattaa lasta vastuuseen.

Eräs tärkeimmistä toimista kerhotoiminnassa on ryhmätyöskentely, joka on olennainen taito yhteiskunnassa. Kerhotoiminta antaa suojaa lapsille syrjäytymistä vastaan, sillä harrastuksen kautta lapsi voi saada ympärilleen turvallisen kaverijoukon. Varsinkin aremmille, ujoille ja syrjäytymisvaarassa olevilla lapsilla kerhotoiminta koululla voi avata uusia kavereita ja kontakteja muihin ihmisiin. (Kenttälä 2008, 38-40.)

4.3 Yhteisöllisyyden käsite

Yhteisöllisyydellä tarkoitamme tässä yksinkertaisesti sitä, että ihminen kokee kuuluvansa johonkin yhteisöön, hänellä on ystäviä tai samoin ajattelevia, toimivia ja tuntevia kavereita sekä hän on valmis osallistumaan ja toimimaan yhteisönsä hyväksi, vaikka ei saisi toiminnastaan välitöntä palkkiota.

Jokaisen lähin yhteisö on perhe, jossa ihmisten väliset siteet ovat vahvat, mutta kerhokin on yhteisö, vaikka yhdistävät siteet ovat löysemmät. Kerhossa korostuvat toiminnalliset ja sosiaaliset siteet.

Yhteisö käsitteenä on hyvin vanha, jo 1880-luvulta saksalainen tiedemies Ferdinand Tönnies käytti sanoja Gemeinschaft und Gesellschaft. Gemeinschaft on traditionaalinen yhteisö, jossa ihmisten väliset suhteet ovat läheiset ja jossa sosiaalinen kontrolli perustuu perinteisiin ja ryhmän sisäisiin normeihin. Näitä olivat Tönniesin mielestä esimerkiksi äidin ja lapsen välinen kiinteä yhteys, verisiteet ja muut vahvat sukulaisuussuhteet sekä kyläyhteisöt ja ammattikillat. Gesellschaftissa taas yksilöiden väliset siteet perustuvat hyötynäkökohtiin tai ulkoihin päämääriin. Esimerkkeinä tällaisista yhteisöistä Tönnies käytti markkinoita tai palkkatyötä. Gesellschaftissa sosiaaliset suhteet ovat muodollisia. Niitä säätelee sellainen ystävällisyys, jolla ei välttämättä ole yhteyttä ihmisten todellisten ystävyysuhteiden kanssa. Nämä yhteisöllisyyden

muodot eivät esiinny missään puhtaina, vaan niiden yhdistelmiä on löydettävissä kaikkialta ja kaikista yhteiskunnista. (Antikainen et al. 2010, 14.)

Yhteisöt jaetaan perinteisesti kolmeen luokkaan. Muodollisia yhteisöjä ovat esimerkiksi rekisteröidyt yhdistykset. Ne voivat olla olemassa, vaikka kaikki niiden jäsenet eivät kokisi yhteenkuuluvuuden tunnetta. Toiminnallisia yhteisöjä ovat esimerkiksi kansalaisliikkeet tai urheiluseurat tai käsittelemämme kerhot, joiden toiminta perustuu jäsenten keskinäiseen vuorovaikutukseen ja jonka jäsenet kokevat kuuluvansa yhteisöön. Kolmantena on symbolinen yhteisö, jonka jäsenet jakavat saman aatteellisen ajatusmaailman. Näin toimivat esimerkiksi puolueet tai uskonnolliset yhteisöt. Yksilön jäsenyys vahvistuu aatteen sisäistämisen ja siihen sitoutumisen kautta. (Paasivaara 2010, 10.)

Yhteisön syntyminen ja toiminta vaatii joitakin tiettyjä tunnuspiirteitä: sosiaaliset siteet ovat tiiviitä ja vaativia, yhteisöllisyydellä on vakiintunut ja hyväksytty asema jäseniensä arjessa, yhteisö suorittaa rituaalisia tapahtumia, ryhmän koko on kohtalaisen pieni, jäsenet kokevat olevansa jossakin suhteessa samanlaisia sekä uskomus ja moraalinen järjestys on jaettu. (Paasivaara 2010,10.)

Elämänsä aikana yksilö sitoutuu monenlaisiin yhteisöihin työssä, luottamustoimissa ja harrastuksissa.

Paasivaara (s. 13) korostaa, että yhteisöllisyyden kokeminen on henkinen tila. Yhteisöllisyyteen ei kukaan voi pakottaa. Se on tunnetila, joka pohjautuu yksilöiden vapaaehtoisuuteen. Yhteisöllisyyden kokemusta kuvaa hyvin sana *kiinnostus*. Yksilö on kiinnostunut yhteisestä toiminnasta ja yhteisönsä toimivuudesta. Hän on kiinnostunut ottamaan asioista selvää ja osallistumaan yhteiseen toimintaan. Yhteisössä yksilön pitää olla kiinnostunut toimimaan yhteiseksi hyväksi, vaikka tästä kaikesta ei olisikaan juuri minulle välitöntä hyötyä.

4.4 Postmoderni, kevyt yhteisöllisyys

Nykynuorten kanssa toimittaessa yhteisöllisyydestä tulee melkoisen haasteellista. Kiinteän yhteisöllisyyden sijaan nuorisoa leimaa jälkimoderniksi

nimetty kevyt yhteisöllisyys. Se perustuu nuorten omaan ideaan ja omaan toimintaan. Maailmaan, joka on aikuisilta suljettu, mutta jonka aikuiset kuitenkin taloudellisesti, materiaalisesti tai ohjauksellisesti mahdollistavat. Voidaan puhua myös lasten ja nuorten pikkulaumoittumisesta tai pikkuheimoutumisesta, koska sosiaaliset sidokset ovat ulkoistuneet ja löystyneet. (Harinen et al. 2006, 17-19)

Nykyisestä nuorten yhteisöllisyydestä puuttuvat usein emotionaaliset ja rituaaliset tunnuksot, siis yhteisöllisyyden tunteeseen vetoavat ja säännöllisesti toistuvat kulttuuriset tunnuspiirteet. Siksi tällainen yhteisöllisyys on haavoittuvaa ja helposti hajoavaa. Postmoderni yhteisöllisyys sisältää myös tietynlaista hedonismia ja eksistentiaalistista huolettomuutta, jonkinlaista huoletonta elämäntyyliä, mutta toisaalta taas yhdessä toisten samanlaisten kanssa jaettua elämäniloa sekä vahvaa itseilmaisua. (Harinen et al. 2006, 17-19.)

Nuorista puhuttaessa pitää muistaa myös vastakulttuurinen asetus, yhteiskuntakriittisyys, jopa halu toimia vallitsevia arvoja ja normeja vastaan. Postmodernia yhteiskuntaa leimaa myös vapaa-ajan lisääntyminen ja vapaa-ajan arvostuksen kasvaminen, mihin kerhotoiminta osaltaan vastaa.

4.5 Kaveritaidot ja yhteisötaidot osana sosiaalisia taitoja

Kaveritaidot ovat tärkeä osa sosiaalisia taitoja. Ne korostuvat lasten ja nuoren vuorovaikutuksessa vertaisryhmän tai muiden nuorten kanssa toimittaessa. Kaveritaitoihin kuuluu toisten huomioon ottaminen, vastuu toisesta, omanarvontunne, oma-aloitteisuus toisiin tutustuttaessa ja toisten toimintaan vastaamisessa. Keskeisiä kaveritaitoja ovat myös omien mielipiteiden ja tunteiden ilmaiseminen sekä rakentavat ratkaisut eri ongelmatilanteissa. Jokainen voi kehittää näitä taitoja omalta osaltaan ja ryhmässä toimittaessa ne vahvistuvat.

Tiedusteltaessa oppilailta ryhmässä toimimisen tunnusmerkkejä he nostivat esiin seuraavanlaisia asioita: 1) ryhmässä on mukavaa, 2) ryhmässä kaikkien täytyy olla samanarvoisia, kaikki osallistuvat, 3) erilaiset näkökulmat ovat

vahvuus, 4) työnjaon onnistuminen on tärkeää, jotta kaikki tekevät osuutensa ja 5) ryhmässä autetaan. (Raina et al. 2007, 47.)

Voidaan puhua myös yhteisötaidoista (Raina et al. 2007, 40), joilla tarkoitetaan niitä vuorovaikutustaitoja, joita yksilö tarvitsee voidakseen olla rakentavasti yhteisönsä jäsen. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi erilaisten ihmisten arvostava kohtaaminen, hyvät yhteistyötaidot, kyky toimia eheyttävästi ristiriitatilanteissa sekä ryhmän prosessien tunteminen ja kyky osallistua ryhmän toiminnan ohjaamiseen kulloisenkin tavoitteen saavuttamiseksi.

Kouluissa tulisi opettaa yhä enemmän yhteistyötä, luovuutta ja ongelmanratkaisua. Sosiaaliset taidot eivät kehity itsestään. Tarvitaan tietoa ryhmän toiminnasta ja siitä, miten ryhmät kehittyvät ja kuinka niitä ohjataan.

Vuorovaikutustaidot korostuvat tämän päivän työelämässä. Niistä on tullut olennainen osa eri alojen ammattitaitoa. Samaa tapahtuu koululuokissa. Jos opiskelijoiden toivotaan olevan aktiivisia osallistujia ja osallistuvan positiivisen luokkahengen luomiseen, he tarvitsevat vuorovaikutustaitoja. Muuten toimitaan niin kuin suuren ryhmän (lauman) kanssa toimitaan. Yksi johtaa ja määrää, muut pysyvät hiljaa ja puhuvat vain silloin kuin heiltä yksilöinä jotakin kysytään. Demokraattinen, joustava ja osallistuva työskulttuuri vaatii erilaisia taitoja kuin autoritäärinen johtamiskulttuuri. (Raina et al. 2007, 37.)

5 OPISKELIJOIDEN SYRJÄYTYMISRISKI

Syrjäytyminen ei ole yksiulotteinen käsitteenä, siihen liittyy aina niin ajallisia kuin myös psyykkisiä kerroksia. Kukaan ei syrjäydy hetkessä, syrjäytymiseen tarvitaan aina useita päällekkäisiä tapahtumia. Usein syrjäytymisestä puhutaan vain aikuisten keskuudessa, on esitetty, että lasten kohdalla puhuttaisiin *syrjäytymisriskeistä*. Syrjäytyminen on usein asteittain syvenevä prosessi. Yksilötasolla tarkasteltuna syrjäytymisellä viitataan yksilön sosiaalisiin ongelmiin ja niiden kasaantumiseen.

Nuorten syrjäytymisvaara ja yleinen terveyserojen kasvu näkyy myös liikunnassa. Puolet ikäluokkansa nuorista ei liiku terveytensä kannalta riittävästi. Erittäin vähän liikkuvia on 10-25 % ikäluokkiensa lapsista ja nuorista. Erittäin vähän liikkuvien osuus on suurempi vanhemmissa ikäluokissa. Liian vähäinen liikunta aiheuttaa terveyshaittoja sekä lisää pitkän aikavälin terveysriskejä, heikentää elämänlaatua, vireyttä ja oppimista. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 128-132.)

Fyysinen aktiivisuus ja liikuntatottumukset nivoutuvat joidenkin yksilöiden kohdalla kokonaisvaltaisempaan syrjäytymiskehitykseen. Liikunnan harrastamista voi rajoittaa vanhempien varattomuus tai perheen haitalliset elämäntavat. Yksilön kohdalla liikkumattomuus ja haitalliset elämäntavat eivät aina johda huono-osaisuuteen – riskitekijöitä ne kuitenkin selkeästi ovat. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 128-132.)

Myös kulttuuriharrastuksilla on merkitystä. Kulttuuriharrastuksiin harvoin tai ei koskaan osallistuvilla henkilöillä on 60 prosenttia suurempi kuoleman riski kuin niillä, jotka osallistuvat kulttuuririentoihin useammin. Osallistuminen kulttuuriharrastuksiin riittää. Omaa aktiivista harrastusta ei tarvita, mutta tutkimuksen mukaan se liittyy vielä selvemmin hyvään terveyteen. (Hyypä 2002, 187.)

Suomalainen sosiologi J. P. Roos (2011) on pohtinut kulttuurista ja sosiaalista pääomaa ”oppi-isäänsä” Pierre Bourdieuta soveltaen. Pääomilla Bourdieu tar-

koittaa yleensä kaikkea ihmiselle kertynyttä ”omaisuutta”, joka voi olla aineellista, koulutuksellista, arvostusta, vaikutusvaltaa tai sosiaalisia suhteita. Pääomien ja statuksen perusteella kansalaiset luokitellaan kolmeen pääkategoriaan: niihin jotka voivat muuttaa (sosiaalista) todellisuutta, niihin jotka voivat hyödyntää annettua todellisuutta ja niihin joilla ei ole todellisuuteen vaikutusta eivätkä he hyödy siitä. Tai perinteisimmin: niihin joilla on valtaa, niihin jotka palvelevat valtaa ja hyötyvät siitä ja niihin jotka eivät hyödy, vaan joutuvat vain alistumaan. Nämä ryhmät ovat olemassa kaikkialla yhteiskunnassa, ja olennainen ero on siinä, pyrkiikö joku parantamaan asemaansa, vai onko hän täysin ulkopuolinen, siis asemaansa tyytynyt.

Roos (2011) kertoo huomanneensa työssään, kuinka ahdistavaksi monet opiskelijat kokevat ajatuksen siitä, että kaikkialla on olemassa pieni joukko suvereenieja pärjääjiä, jotka voivat luokitella muita. Se vastaa heidän kokemuksiinsa, ja nuoret tuntevat usein olevansa juuri näitä heikoimmassa asemassa olevia ulkopuolisia.

Miten syrjäytyminen sitten pitäisi oikein käsittää, ymmärrämmekö syrjäytymisen ainoastaan yksilön huono-osaistumisen prosessiksi vai tulisiko syrjäytymistä käsitellä laajempaan koko yhteiskuntaa kattavana ongelmana, jolloin syrjäydytään yhteiskunnan rakenteista ja valtajärjestelmistä? Yhteiskunnallisesti syrjäytyminen näkyy alaluokkaistumisena, köyhyytenä ja huono-osaisuutena, jotka osittain jopa periytyvät. Syrjäytyminen voi tällöin johtua esimerkiksi rahan puutteena, kun ei ole rahaa, niin ei voi osallistua yhteiskunnan toimintoihin.

Nykyisessä postmodernissa yhteiskunnassa on heikkoutensa ihmisten heikon sitoutumisen, normien löystymisen, sosiaalisen kontrollin, elämän kiinnekehtien, talkoohengen ja naapuriavun puuttumisen takia. Osa tutkijoista on jopa sitä mieltä, että yhteisöllisyyden heikkeneminen on tärkein huonoon elämään ja terveyden menettämiseen johtavista syistä. (Hyypä 2002, 99). Erityisesti tämä näkyy suurkaupungeissa, joissa ihmisten keskimääräinen elinikä lyhenee. Taustalla on ihmisten sivullisuuden tunne, yksinäisyys, inhimillinen kylmyys ja juomiskulttuuri, jotka johtavat yksilöitä yhteisöjen ulkopuolelle, jopa yhteisöjä

vas-

taan ääriliikkeisiin ja rikollisuuteen. Nämä kuvastavat syrjäytyneisyyttä, joka on sosiaalisen pääoman eli yhteisöllisyyden vakava kääntöpuoli.

Nykyinen yksilökeskeisen terveystyöskytymisen korostaminen terveyden edistämisen nimissä ei ole mielekäästä, sillä kyse on yhteisön ominaisuudesta, sosiaalisesta pääomasta, eikä yksilön ratkaisuista. Terveyden edistämisen painopiste pitäisikin siirtää tukemaan vapaaehtoista osallistumista seura-, kerho-, ryhmä- ja harrastustoimintaan. (Hyypä 2002, 139-140.)

Yksilötasolla syrjäytymistä tai ainakin syrjäytymisen uhkaa kokevat myös nuoret. Tällöin tulisi kiinnittää huomiota niihin ulkoisiin rajoitteisiin, jotka kaventavat nuorten mahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa, eli pitäisi tarkastella koulutusta, harrastuksia, tiedonsaantia ja vaikuttamista. Perhe, ystävyys-suhteet, opiskelu, työ ja erilaiset kulutuksen muodot ovat ihmisten välisen yhteisyyden tärkeimmät ilmenemismuodot. (Hyypä 2002, 139-140.)

Syrjäytymiseen ja huono-osaisuuteen liittyvät erilaiset elämäntilanteen vaikuttavat ongelmat, usein myös päihderiippuvuudet sekä sairaudet. Rikollisuus ja siitä aiheutuva juurettomuus voi johtaa nuorten syrjäytymiseen jo hyvin nuorella iällä. Yhteiskuntaan yhdistävät siteet katkeavat helposti ja nuoren paluu aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi vaikeutuu.

5.1 Kerhotoiminta, syrjäytymisen ennaltaehkäisyä

Opiskelijoiden syrjäytymistä voidaan ehkäistä tukemalla nuorten itseluottamusta, elämäntilanteen ja arkielämässä selviytymistä. Syrjäytymistä edesauttavat asiat tulisi huomioida mahdollisimman varhain. Kerhossa toimimisesta saatujen myönteisten kokemusten kautta nuori voi helpommin aktivoitua myös opiskelusta ja muusta koulutoiminnasta. Aktiivisella kerhotoiminnalla kouluajana edistetään nuorten sopeutumista yhteiskuntaan. Näin nuorilla on pienempi riski syrjäytyä koulun päättymisen jälkeen.

Kerhotoiminnassa on helppo kokea tilanteita, jotka lisäävät osallisuuden ja onnistumisen kokemuksia.

5.2 Koulun merkitys opiskelijoiden syrjäytymisen ehkäisyssä

Opiskelijoiden päivittäisessä ajankäytössä koululla on merkittävä rooli. Olisikin tärkeää, että jokainen oppilas saisi koulusta ja koulunkäynnistä myönteisiä oppimiskokemuksia. Koulujen tulisi tarjota riittäviä resursseja opiskelijoiden tukemiseen esimerkiksi tukemalla kerhotoimintaa. Tukea opiskeluun ja oppimiseen pitää tarjota esimerkiksi tukiopetuksen lisäämisellä, pienryhmillä ja oppilashuolto-työn kautta. Sosiaalisen kehityksen perusta luodaan kotona, mutta koulu voi kuitenkin olla keskeisessä asemassa elämönhallinnantaitojen kehittäjänä ja ylläpitäjänä.

Normaalisti nuorten sosiaaliseen toimintaympäristöön kuuluu jo monta erilaista yhteisöä: ikätoverit, vanhemmat ja muut aikuiset. Nämä tarjoavat erilaisia, toisiaan täydentäviä yhteisöllisen käyttäytymisen muotoja. Koulussa nuoret saavat erilaisia käyttäytymismalleja jokapäiväiseen elämään. Kaikki koulun aikuiset voivat antaa oppilaille yksilöllistä huomiota. Usein kyse on pienistä teoista, kuten kuulumisten vaihtamisesta tai aivan arkisesta jutustelusta. Kouluyhteisö tukee näin oppilaitaan, mutta sen tulee myös asettaa selkeitä rajoja. Sosiaalisella kontrollilla voidaan ehkäistä tehokkaasti etenkin poikien rikekäyttäytymistä ja samalla ehkäistä mahdollista syrjäytymisen alkamista. Huonoon käytökseen niin koulussa kuin myös muualla elämässä pitäisi puuttua. Kouluyhteisön kaikilla jäsenillä tulee olla yhteiset säännöt, joista pidetään kiinni. (Pulkinen 2002, 7-10.)

6 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TAVOITTEET

Kehittämishankkeen keskeisimmiksi kysymyksiksi muodostuivat seuraavat:

1. Miten kerhotoiminnalla voidaan edistää nuorten aktiivisuutta ja sosiaalisuutta?
2. Miten kerhoista on apua ja hyötyä koulutyöhön?
3. Mitä tarkoittaa yhteisöllisyys?
4. Miten yhteisöllisyys ilmenee kerhotoiminnassa?
5. Miten yhteisöllisyys parantaa nuorten osallisuutta?
6. Voidaanko kerhotoiminnalla ehkäistä nuorten syrjäytymistä?

Työn yhdeksi tärkeäksi tavoitteeksi on muodostunut tarve löytää hyviä käytäntöjä koulujen liikuntakerhojen perustamiseen ja niiden sisältöjen tuottamiseen. Toiseksi yhtä merkittäväksi tavoitteeksi on noussut kerhotoiminnan kehittäminen nykyisen työpaikkani Lybeckerin käsi- ja taideteollisuusopiston sisällä.

7 HAASTATTELUT

Harri Hemmilä haastatteli Lybeckerin käsi- ja taideteollisuusopiston neljää opiskelijaa, yhtä poikaa ja kolmea tyttöä. Haastateltujen iät vaihtelivat kuudestatoista kahteenkymmeneenkahdeksaan vuoteen. Kaksi heistä, tyttö ja poika, olivat ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita, toinen tytöistä toisen ja kolmas tytöistä kolmannen vuosikurssin opiskelija. Lisäksi Hemmilä haastatteli sähköpostitse Lybeckerin opinto-ohjaajaa. Kaksi haastattelua tehtiin keväällä 2011 ja kaksi syksyllä 2011. Hemmilä käytti haastatteluissa minidisc - tallenninta.

Asta Uusivirta haastatteli kolmea kerholaista: kahta tyttöä ja yhtä poikaa iältään 17-22-vuotiaita. Haastateltu poika ja toinen tytöistä olivat ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita, toinen tytöistä kolmannen. Lisäksi Uusivirta haastatteli kolmea miespuolista opettajaa, jotka olivat toimineet pitkään kerhonohjaajina. Yksi oli ohjannut Nivalan ammattiopiston sähkökerhoa, toinen auto-osaston moottorikerhoa ja kolmas ohjasi Haapaveden ammattiopiston sähkökerhoa. Haastattelut tehtiin pikakirjoituksella (huom. haastattelijan toimittajatausta) touko- ja kesäkuussa 2011. Kaksi kerhonohjaajista haastateltiin sähköpostitse, jossa heille esitettiin myös tarkentavia kysymyksiä.

Hemmilä valitsi haastateltavat sattumanvaraisesti sähkökerholaisista, Uusivirta taas valikoi aktiivisimpia kerholaisia. Haastateltaville kerrottiin, että haastattelu liittyy opettajaopintojemme kehittämishankkeeseen. Haastattelu kesti noin tunnin haastateltavaa kohden. Uusivirta haastatteli pääosin omassa työhuoneessaan, paitsi poikaopiskelijaa, joka oli ehtinyt jo (kesäkuussa) poistua paikkakunnalta. Häntä haastateltiin kotipaikkakuntansa huoltoaseman baarissa. Paikka ja tilanne oli rento, joten haastateltava intoutui kertomaan luultavasti laveammin kuin oppilaitoksen ”virallisemmassa” työhuoneessa olisi kertonut.

7.1 Aineistojen kuvaus ja keruu

Keräsimme aineiston teemahaastatteluiden muodossa. Tyypiltään teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Ominaista tälle haastattelutyypille on kysymysten ja niiden järjestyksen muodon tarkka

puute, mutta aihealueet ovat kuitenkin tarkasti tiedossa. Näin saatua aineistoa voidaan analysoida ja tulkita monin tavoin. (Hirsjärvi 2001, 195.)

Haastattelukysymykset ovat tämän raportin liitteenä.

Pyrimme huomioimaan haastatteluissa ihmisten tulkinnat ja heidän mielipiteensä. Haastateltavien vapaalle puheelle annettiin tilaa, vaikka ennalta päätetyt teemat pyrittiin käymään läpi kaikkien haastateltavien kanssa. Teemahaastatteluista muodostuikin keskustelunomainen tilanne, jossa käsiteltiin ennalta suunniteltuja teemoja. Teemat ja puhumisjärjestys oli vapaa, eikä kaikkien haastateltavien kanssa välttämättä puhuttu kaikista asioista samassa laajuudessa. Haastatteluissa oli mukana mahdollisimman lyhyet muistiinpanot käsiteltävistä teemoista, jotta voitaisiin keskittyä itse keskusteluun. Teemahaastattelun suosio perustuu esimerkiksi siihen, että vastaamisen vapaus antaa oikeuden haastateltavien puheelle.

7.2 Analyysimenetelmä

Laadullinen analyysi, johon teemahaastattelu kuuluu, sopii hyvin tutkimusongelmiin, joiden pohjalta halutaan kuvailla ja ymmärtää tutkittavaa asiaa tai ilmiötä. Tällä menetelmällä saatuja tuloksia ei käsitellä numeroina tai luokittelemalla tutkittua asiaa sanallisesti. Saatu tieto on usein tapauskohtaista, mutta perinpohjaista. Laadullinen analyysi sopii hyvin aineistoihin, joissa tutkittavien yksilöiden määrä on suhteellisen pieni. (Järventausta 1999, 57).

TUTKIMUSTULOKSET

Haastatteluissa nousi esille kerhotoiminnan tarpeellisuus. Opiskelijat ovat innokkaita osallistumaan, kunhan heille vain annetaan mahdollisuus osallistua suunnitteluun ja kerhon kehittämiseen. Kaiken toiminnan ei tarvitse olla valmiiksi mietittyä, opiskelijat haluavat myös itse vaikuttaa kerhotoiminnan sisältöön. Koulun pääasialliseksi tehtäväksi voidaan katsoa tilojen vuokraus, kustannuksista huolehtiminen ja mahdollisten lupasäännösten selvittäminen. On myös erittäin tärkeää, että kerhotoiminnan alussa koulun henkilökunnasta joku on mukana ensimmäisissä palaverissa ja kerhoilloissa.

8.1 Opiskelijoiden näkemykset hyödyistä ja haitoista

Kerhotoiminnan hyötynäkökannat näyttäytyivät opiskelijoille lähinnä mielekkäänä tekemisenä, uusina kaverisuhteina ja sosiaalisina taitoina. Kerhoista ei välttämättä haettu suoranaista hyötyä esimerkiksi opiskeluun. Tärkeimmiksi kriteereiksi osallistumiseen tuntuikin nousevan yhdessäolo ja mukava tekeminen. Kerhoista haettiin myös apua yksinäisyyteen.

”Joskus iltaisin tulee vähän yksinäinen olo, jos on vain kämpillä.” (Wilhelmiina, 16 v.)

”Kerhossa olisi enemmän tekemistä, kun asuntolassa on aina niin tylsää. Tila ja huoneet on niin pieniä, ettei oikein pysty tekemään mitään... Haluaisin löytää kaverin kerhosta. Tuntuu yksinäiseltä asuntolassa, kun kaverit on ympäri Suomea. Koulussakaan ei ole kunnan kavereita. Kun ei ole kerhoa, istun tietokoneella ja puhun kavereiden kans, pelaan ja pyörin netissä.” (Maria, 17 v.)

Haastateltujen nuorten itsensä mielestä kerhotoiminta tuo vaihtelua arkeen ja on mielekästä toimintaa.

”Jos ei oo omia aktiviteetteja, saa ajan kulumaan. Se on pääasia. Ja sitten saa vaihtelua opiskeluun.” (Tomi, 20 v.)

”Olen itse halukas osallistumaan kerhotoimintaan, jos vain löytyy mielenkiintoista toimintaa. Olen painottunut urheilutoimintaan, ja se kiinnostaa minua eniten. Voisin olla myös kiinnostunut sellaisesta kerhotoiminnasta, joka vapauttaisi tästä arkisesta koulutyöstä.” (Ville, 28 v.)

Kerhotoiminnan olisi nuorten mielestä oltava säännöllistä ja jatkuvaa. Jatkuvuus koettiin turvallisuutena, näin omaan elämään tuli miellyttävästi selkeyttä ja rytmiiä. Samalla kerhonvetäjä voi olla opiskelijoille jonkinlainen esikuva sellaisesta aikuisesta ihmisestä, joka pystyy järjestämään ja turvaamaan arkisia asioita.

”Kerhon kokoontuminen on hyvä olla heti koulun jälkeen, jos kokoontumispaikka on koulu, niin sitten sinne on helppo tulla suoraan koulusta. Ei voi sitten keksiä tekosyitä, miksi ei menisi.” (Eeva, 27 v.)

”Kerhon vetäjän tulisi olla rauhallinen. Ei tarvitse olla edes ulospäin suuntautunut. Olisi tärkeää, että kerhon vetäjä osaisi kysellä kerholaisilta, mitä he haluavat harrastaa. Vetäjän tulisi olla myös jäämäkkä, jos tulee kiistaa jostain asiasta, niin vetäjän pitää kyetä sanomaan, miten toimitaan. Auktoriteettia tarvitaan. Kerhon vetäjän tulee tietää mitä tehdään, toiminta ei voi olla hakuammuntaa.” (Ville, 28 v.)

Usein kerhotoiminta on osa sosiaalista yhteenkuuluvuutta, tehdään ja puuhastellaan itselle mielekkäitä asioita. Kerho voi olla myös vastapaino kovalle ja kiireiselle koulutyölle. Kerhoissa tavataan samanhenkisiä kavereita ja tutustutaan myös uusiin kavereihin. Kerhotoiminta antaa niin henkistä kuin myös fyysistä mielihyvää, kerhot auttavat jaksamaan paremmin arjessa.

Haastatteluissa kartoitimme myös syitä siihen, miksi nuoret eivät aina osallistuneet kerhoihin. Usein syy oli jokin muu sillä hetkellä kiinnostavampi tekeminen, työssäoppimisjakso, sairastuminen tai jokin muu vakavampi syy, joka oli johtanut poissaoloihin myös koulusta.

”Valokuvauskerho oli huonoon aikaan, olis voinu olla myöhemmin. Ei ollut aikaa, oli muuta tärkeää sillä hetkellä. Loppuajasta ei ollut omaa kameraa käytössä, kun en saanut tyttökaverin kameraa enää lainaan.” (Tomi, 20 v.)

”Mulla oli aina töitä niinä iltoina. Iltavuoro alkoi kolmelta ja päättyi 23.00.” (Elina, 22 v.)

”Olin yhden kerran sairaana. Kaveri kuoli pääsiäisenä, niin en ollut koulussa säännöllisesti kahden viikon aikana.” (Maria, 17 v.)

8.2 Opinto-ohjaajan käsityksiä

Opinto-ohjaajan mukaan kerhotoiminnalla tuetaan opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, näin sillä on suora yhteys opiskelijoiden oppilaitoksessa viihtymiseen ja opiskelumotivaatioon. Opiskelijat saavat vapaa-aikaansa vastapainoa tiukalle opiskelutahdille ja näin voimaa opiskeluun. Kerhotoiminnalla voidaan myös tukea opiskelijan oppimista esimerkiksi luomalla opiskelijoille vaihtoehtoisia, opiskelijan vahvuuksiin perustuvia opiskelumuotoja, esimerkiksi projektiluonteista oppimista kerhoissa tai vaikkapa harraste- ja vapaa-ajanpassien käyttöä.

Kerhotoiminta kasvattaa yhteisöllisyyteen ja näin voidaan myös yrittää vaikuttaa ei-toivottuun epäsosiaaliseen käytökseen. Kerhoissa voidaan luoda vapaammin sosiaalisia suhteita ja auttaa niiden kehittymistä, kerhot auttavat myös koulun ja oppilaiden yhteistä suhdetta. Toiminnallisuus auttaa luomaan positiivisen ja luovan suhteen oppilaitoksen ja opiskelijoiden kesken.

Kerhot auttavat myös syrjäytymisen ehkäisyssä, koska niissä saa uusia kavereita ja niissä osallistutaan ja puuhaillaan opiskelijoita kiinnostavien asioiden parissa. Ulkopaikkakuntalaisille kerhot antavat hyvän ja turvallisen mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin. Yleensä ottaen kaikki yhdessä tehty ja yhteisöllinen toiminta toimivat suojaavana tekijänä syrjäytymiselle.

8.3 Kerhonojaja sosiaalisten taitojen vahvistajana

Hyvä kerhonojaja on innostaja ja motivaation herättäjä kerhoissa. Ohjaajan taidot opettaa ja opastaa, luottamus kerholaisiin ja reiluus on tärkeää kerhossa viihtymisen kannalta. Olisi hyvä, että kerhonojaajan oma tekeminen ja into välittyvät lapsille myönteisesti. Tasa-arvoinen ja johdonmukainen suhtautuminen kerholaisiin lisää sitoutumista kerhon toimintaan. Ohjaajan taidoilla on iso merkitys kerhon onnistumiseen. Kerhon ohjaajien tehtävänä on luoda turvallinen ja salliva ilmapiiri kerhoon. (Kenttälä 2008, 27.)

"Olen onnistunut hyvin liikuntakerhojen kanssa. Oma laaja-alainen osaaminen liikunnan eri osa-alueilla edesauttaa taitojen viemistä nuorille. Osaan motivoida liikkumaan, ja olen innostava ohjaaja." (Sählykerhonoj. 1)

"Koitin pitää huolta siitä, että kaikki pääsee pelaamaan. Jos mukana oli heikompia pelaajia, syöttelin itse heille tai jos maaliin laitettiin heikompi, sovin parempien pelaajien kanssa, että puolustavat enemmän, ettei se jää heti kaverin viimeiseksi maalissa oloksi." (Sählykerhonoj. 2)

Nuoret haluavat, että kerhonojaja hallitsee vetämänsä asiat. He kuvaavat hyvää kerhonojaajaa mm. näin: *"Tietää, mitä opettaa muille. Mukava ja huumorintajuinen."* (Elina, 22 v.) *"Ei oo väliä iällä ja sukupuolella, tietäis vetämästään asiasta. Monesti vanhempi on viisaampi."* (Tomi, 20 v.) *"Saisi olla sellainen, joka tietää asiasta. Innostaa. Iällä ei ole väliä, voisi toimia, jos olisi vanhempi opiskelijakin,"* (Maria, 17 v.)

8.4 Kerhonojaajien käsityksiä motivaatiosta ja sosiaalisuudesta

Kerhonojaajien mielestä kerhotoiminnalla on positiivisia vaikutuksia opiskelumotivaatioon. He korostivat sitä, että kerhotoiminta opettaa osaltaan nuoria selkeisiin aikatauluihin ja säännöllisesti toistuviin arkirutiineihin. Nämä ovat perustaitoja, joita tarvitaan myös työelämässä pärjäämiseksi oman aktiivisuuden ohella.

"Mielestäni kerho vaikutti motivaatiota ja taitoa lisäävästi. Tavoitteena oli järjestää lähinnä asuntolassa asuville iltapuuhaa ja myös poissaolojen korvausmahdollisuus. Mielestäni tavoite saavutettiin kohtuullisesti."
(Moottorikerhonohj.)

"Ne jotka ovat hyviä koulussa, jaksavat harrastaa. He ovat motivoituneita sekä koulunkäyntiin että kerhotoimintaan. Vastaan KYLLÄ, koska kerhot toimivat juuri motivaattoreina, ja sieltä saa onnistumisen kokemuksia." (Sählykerhonohj. 1)

"Se vaikutus ainakin oli, että oppilaat menivät nukkumaan ajoissa ja heräsivät sitten paremmin aamulla ylös. Sählykerho ei ollut vain aktiivisille, siellä kävi niitäkin, joilla koulu ei mennyt hyvin. Nykyään oppilaat ottavat iltapäivätirsat koulun jälkeen ja heräävät sitten virkeinä valvomaan kymmeneltä ja ovat sitten taas aamulla unisia. Liikunta ei olisi pahitteeksi. Tupakoivatkin pärjäisivät kerhossa, mutta heitä kävi kyllä vähemmän." (Sählykerhonohj. 2)

"Se on ainakin selvää, että liikunnallisesti lahjakkaat ja motivoituneet nuoret kokevat koulunkäynnin mahdollisuutena kehittyä niin ammatillisesti kuin myös ihmisenä. Tämä edesauttaa menestymistä myös koulun jälkeen. Kerhotoimintaan osallistuneet nuoret pitävät huolen omasta vuorokausirytmistään, johon sisältyy koulunkäynti, vapaa-ajanvietto, ruokailut ja muutenkin terveet elämäntavat. Aktiiviset ihmiset menestyvät myös kilpailtaessa työpaikoista. He eivät luovuta, ja pitävät itsensä kilpailukykyisinä työmarkkinoilla. Toimintaan osallistuminen antaa eväitä kokonaisvaltaiseen elämänhallintaan. Elämänhallintataitojen opettaminen on nykyisin yhä kasvavaa toimintaa, virikerikkaiden vapaa-ajan aktiviteettien tarjoamisen ohella."
(Sählykerhonohj. 1)

Kaikki haastatellut kolme kerhonohjaajaa olivat yksimielisiä siitä, että kerhotoiminta kasvattaa nuoria ryhmän jäseniksi, lisää heidän sosiaalisuuttaan sekä ehkäisee epäsosiaalista käyttäytymistä. Yksi ohjaajista ei pitänyt yhteyttä kovin selkeänä, mutta hänenkin mielestään kerho ehkäisi epäsosiaalista käyttäytymistä niin, että sinä aikana, kun nuoret osallistuivat kerhoihin, he olivat poissa ns. pahanteosta, eli muista, ehkä paljon huonommista puuhasteluista.

”Vaikeasti mitattavissa, mutta ajatukset ja aika kerhoiltana ainakin hyvissä asioissa, ja opiskelijat toimivat myös yhdessä. Moottorikerho antoi varmasti lisävalmiuksia tulevaan työelämään.” (Moottorikerhonohj.)

”Kerhossa on säännöt ja pidin niistä kiinni. Ne, jotka eivät halunneet sääntöjä noudattaa, jäivät kerhosta pois aika pian. Kun väkeä oli paljon, syntyi helposti joukkuehenkeä. Hiipumisvaiheessa, kun väkeä kävi vähemmän, syntyi helpommin kinkeripiirejä.” (Sählykerhonohj. 2)

”Varsinkin joukkuepelit ovat hyviä sosiaalisuuden edistäjiä. Urheilu kasvattaa on vanha klisee, mutta kyllä se edelleen pitää kutinsa. Pelatessa on pakko ottaa joukkuekaveri huomioon, jos meinaa tiiminä pärjätä. Kyseessä on ryhmätoiminta. Ja ryhmä on aina vahvempi kuin yksilö.” (Sählykerhonohj. 1)

8.5 Yhteistyö koulun ja kerholaisten kanssa

Suurin ero eri koulutusasteiden opiskelijoiden käyttämissä palveluissa on oppilaitoksen tarjoamassa vapaa-ajantoiminnassa. Kaikilla oppilaitoksilla ei ole samanlaisia resursseja järjestää kerhoja. Tämä voi johtua joko rahan tai osaavan henkilökunnan puutteesta. Kerhot ovat usein riippuvaisia innostuneista vapaaehtoisista, jotka tekevät työtään ilmaiseksi.

Kouluilta toivottiin apua tilojen järjestämiseen ja vuokraukseen. Pääasiassa oppilaat toivoivat yhteistyötä opiskelijoiden, oppilaskunnan ja koulun välille, myös tiedottaminen koettiin tärkeäksi. Osallistuminen kerhotoimintaan saattoi estyä ensimmäisillä kerroilla, jos oppilaat eivät tarkasti tienneet aikatauluja tai kerhotiloja.

”En aina osallistunut kaikkiin kerhoihin, kerrankin haimme kerhotiloja, mutta ei löydetty niitä. Silloin jätettiin menemättä sinne kerhoon. Osallistuin sitten sähly- ja sarjakuvakerhoon, koska aiheet olivat mielenkiintoisia ja siellä oli tuttuja ihmisiä. Osallistuminen voi lakata vaikkapa sen takia, jos kaveritkin lopettaa käymästä siellä. Tai sitten ei vaan uskalla mennä sinne. Muita opiskelijoita voisi innostaa kerhotoimintaan kertomalla missä ja minne voi mennä harrastamaan tai vaikka julisteen avulla.” (Wilhelmiina, 16 v.)

Tiedottaminen on tärkeä osa kerhotoimintaa, hyvällä tiedottamisella kerholaiset saadaan sitoutumaan kerhoihin. Tiedottamiseen täytyy varata aikaa ja on hyvä pohtia etukäteen, miten onnistutaan tavoittamaan koko koulun opiskelijakunta. Vastuuta kannattaa jakaa siitä, mitkä tiedottamisen osa-alueet kuuluvat rehtorille, kerhon- ohjaajalle, ja miten oppilaat voivat toimia tiedottamisessa. Vastuuta jaettaessa kannattaa myös miettiä tiedottamisen kohderyhmiä.

"Markkinointia voisi myös kehittää, tarvittaisiin uusia oppilaita pelaamaan ja harrastamaan. Oppilaskunta voisi myös tulla mukaan toimimaan, en kyllä tiedä kovin paljon heidän toiminnastaan, mutta he myös voisivat olla mukana sähkökerhossa." (Ville, 28 v.)

Kerhotoiminnalla on koulun kannalta myös vastuita, ja ne olisi hyvä merkitä koulun opetussuunnitelmaan perustuvaan kerhon työsuunnitelmaan. Näin kerhot ovat samassa asemassa kuin muukin koulutyö ja koulun toiminta. Koulun kerhoissa oppilaita koskee sama turva kuin koulutyössä, tapaturmat korvataan koulun vakuutuksesta. Vastuun kannalta on tärkeää merkitä kerhonohjaaja em. työsuunnitelmaan, tällöin koulu on vastuussa oppilaista koko sen ajan, kun he ovat mukana kerhon toiminnassa.

"Kerhon vetäjän pitäisi olla vastuullinen, sellainen joka on ajoissa paikalla ja hoitaa kaikki välineet kuntoon. Kuuntelee kerholaisia. On ihan kerhon luonteesta kiinni, voiko vetäjä olla esimerkiksi oppilas, jos toiminnassa tulee jotain vaaratilanteita niin silloin olisi hyvä, että vetäjä olisi ainakin aikuinen henkilö. Kyllä oppilaskin voisi vetää kerhoa." (Eeva, 27 v.)

"Pidin huolen siitä, että kaikki saivat pelata, tein puolet aina itse. Vedin itse kerhoa, olin tuomari ja mukana pelissä. Jos peli meni liian rankaksi, otin pillin käyttöön. Kymmenen vuoden aikana jouduin poistamaan pelistä vain pari kaveria, joilla ei pinna kestänyt ja oli liian rajut otteet. Olin itse koko ajan selvä päällikkö. En hyväksynyt sitä, että oppilaat olisivat itse vetäneet kerhoa. Sähly on niin fyysinen peli, ja olisin itse kuitenkin ollut kerhosta vastuussa."
(Sählykerhonohj. 2)

Valokuvauskerhosta syntyi konkreettisina tuotoksina kaksi pienimuotoista valokuvanäyttelyä: toinen asuntolan yhteiseen vapaa-ajantilaan ja toinen Nivalan ammattiopiston pääaulaan rehtorin luvalla. Pääaulassa oleva näyttely on herättänyt huomiota. Se julistaa ja kannustaa terveisiin elämäntapoihin, jotka ovat myös koulun arvoja. Näyttelyn otsikko kysyy haastavasti: ethän ole ketjupolttaja? Valokuvissa on tummina tupakka-aski keuhkosityöpäriskivaroituksineen, paksu rautaketju lukkoineen sekä luminen, öinen hauta hautalyhtyneen. Kuvien sijoituspaikka on oivallinen: yläpuolella tikittää aikaa koulun pääkello, josta syntyy väistämättä kysymys, tikittääkö tupakka sinunkin aikaasi? Pienimuotoisesta kuvasarjasta tuli osa oppilaitoksen tupakoinnin vastaista työtä, millä saralla tehtävää riittää, sillä - ikävä kyllä - 800 opiskelijastamme puolet tupakoi. Myönteistä palautetta on tullut rehtorin lisäksi opettajilta ja opiskelijoilta.

8.6 Opiskelijoiden kerhotoiminnan edistäminen

Kerhotoiminnan tulee olla vapaaehtoista harrastustoimintaa, johon kuuluu joustavuus, opiskelijälähtöisyys, säännöllisyys ja sitoutuminen. Kerhoista halutaan myös mukavaa tekemistä vapaa-aikaan ja uusia kavereita, mehenkeä. Kerhotoimintaan ei haluta kilpailua tai muita laadullisia mittareita, joiden katsotaan kuuluvan koulu- tai opiskelumaailmaan.

"Kerhon sisältö on hyvä olla vapaamuotoista, se on minusta toiminut hyvin. Sählyn suhteen teoriaopetuksesta en kyllä osaa sanoa, se on kyllä vähän kerhosta kiinni, tarvitaanko teoriaa. Jos ajatellaan sitten vaikka sarjakuvakerhoa, niin ehkä siellä olisi hyvä olla vaikka sellaista opetusta, jossa paneudutaan vaikka eri välineisiin. Teoria ei ole mielestäni välttämätöntä."
(Eeva, 27 v.)

"Kerhon sisällön pitäis olla vapaamuotoista, se olisi ihan hyvä. Olis demokratia. Jokainen sanois mielipiteensä, siitä tehtäisiin kompromissi. Projektissa voitaisiin vuorotella vetäjää, niin jokainen sais harjoitella johtajuutta." (Tomi, 20 v.)

Parhaiten kerhot toimivat, kun nuoret saavat itse osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

"Totta kai pitäisi itse voida vaikuttaa kerhon sisältöön. Ei oo mukavaa tekemistä, jos ei voi itse vaikuttaa mitä siellä tehdään." (Elina, 22 v.)

"Olisi hyvä, jos kerholaisilta kysellään mielipiteitä kerhotoiminnan sisällöstä, mistä ihmiset tykkää ja mitä tykätään tehdä. Jos kerhoon tulee uusia jäseniä, niin olisi hyvä kerrata sääntöjä, mutta ei muuten tarvi opettaa teoriaa. Sählykerhossa ei tarvitse olla muuta tekemistä kuin pelaaminen, välillähän me kyllä istutaan ja puhutaan kaiken maailman asioista. Pelaaminen on kuitenkin tärkeintä." (Manda, 18 v.)

Mutta miten ns. postmoderni löysä yhteisöllisyys, sitoutumattomuus, elämän hektisyys ja hetkellisyys tai hedonistisuus sitten näkyivät kerhoissa? Se johtaa helposti kerhotoiminnan hiipumiseen. Tämän edessä kerhonojajat tuntuivat olevan neuvottomia ja voimattomia.

"Osallistumispakkoa ei voi vapaa-ajan kerhoille laittaa. Nuorten ehdoilla mennään. Valinnanvaraa on, siltä osin tavoitteet on saavutettu. Motivointi on kaiken A ja O. Mutta miten motivoida, jos mikään ei ns. 'nappaa'? Tämä on se ikuisuuskyseminen!" (Sählykerhonoj. 1)

Samaa oli pohtinut toinenkin vetäjästä: *"Sählyyn tuli viiden vuoden aikana hiipuminen. Silloin kun aloitettiin, sähly tuli trendilajiksi, mutta nykyisin lajit, joissa tulee hiki, eivät ole enää oikein in. Moottorikerhokaan ei kiinnostanut, vaikka sitäkin vedettiin yhtä kauan. Kerhotoiminta loppui yleiseen velttouteen, harrastajamäärä väheni. Nuorisolla on muuta tekemistä. He ovat mieluummin tietokoneella tai kylällä. Miten toimintaa tulisi kehittää jatkossa? Ei mulla ollut konsteja siihen. Kerhotoiminta on kuitenkin vapaaehtoista." (Sählykerhonoj. 2)*

8.7 Tutkimustulosten yhteenveto

Yhteenvetona voi panna merkille, että on yhtä monta mielipidettä kuin niiden antajiakin. Jotkut haastateltavista halusivat, että kerhoihin voisi tulla mukaan myös ulkopuolisia, toisille oli tärkeää, ettei niihin saanut osallistua muita kuin koulun oppilaita. Olisi kuitenkin ensiarvoisen tärkeää, että jokainen kerhoon osallistuja otettaisiin huomioon yksilönä, ja näin pyrittäisiin luomaan jokaiselle osallistujalle tuttu ja turvallinen harrastusympäristö. On hyvä puhua etukäteen kerhon toiminnasta ja tavoitteista, luoda yhdessä avoin ja hyväksyvä ilmapiiri, jossa otetaan huomioon myös mahdolliset erityistarpeet.

"En haluaisi että koulumme kerhoissa olisi ulkopuolisia, ainoastaan koulun oppilaat saavat osallistua. Osallistujia olisi hyvä olla vähintään neljä tai viisi. On hyvä jos kerhossa on ainakin yksi tuttu, ei ole väliä sen jälkeen, vaikka ei tunnekaan muista, koska heihin voi sitten tutustua avoimesti. En itse uskaltaisi osallistua kerhoon, jos siellä ei olisi yhtään tuttua. Oudot ihmiset ovat pelottavia." (Wilhelmiina, 16 v.)

"Kerhoon voi osallistua mielestäni kaikki koululta ja onhan meillä ollut pelaajia muualtakin kuin koululta. On hyvä, että välillä tulee vaihtelua muualta, koska aina kaikki eivät ole paikalla. Ei haittaa vaikka muitakin pelaajia tulee pelaamaan." (Manda, 18 v.)

8 POHDINTA

Tämän kehittämishankkeen tavoitteet olivat toisen oppilaitoksen osalta (Lybecker) luoda uutta, aiemmin toteuttamatonta kerhotoimintaa ja toisen osalta vireyttää vuosia uinunutta toimintaa. Kerhoihin osallistuvien nuorten kannalta oli tavoitteena mielekkään vapaa-ajantoiminnan järjestäminen, yhteisöllisyyden kokemuksen luominen vapaaehtoisen kerhotoiminnan avulla sekä nuorten aktiivisuuden ja harrastuneisuuden lisääntyminen.

Haastattelemamme kerholaiset ja kerhonohtajat vahvistivat osaltaan sitä käsitystä, että kerhoilla on laajempia vaikutuksia kuin fyysinen toiminta kerhoissa. Vaikka suurin osa nuorista osallistuu kerhoihin saadakseen mukavaa tekemistä ja vaihtelua arkirutiineihin sekä tavatakseen samoista asioista pitäviä kavereita, voi kerhoilla olla kauaskantoisempiakin vaikutuksia. Kerhotoiminta voi antaa lisämotivaatiota opintoihin, kehittää sosiaalisia taitoja ja innostaa säännöllisesti toistuvaan viikkorytmiin, mikä luo osaltaan ryhtiä ja järjestystä nuoren elämänhallintaan.

Tutkimusta tulisi jatkaa. Olisi selvitettävä, miten aktivoidaan osallistumaan kaikkein passiivisimpia. Usein on niin, että vain ne nuoret, jotka entuudestaan ovat tottuneet osallistumaan, myös osallistuvat. Kerhotoiminta ei välttämättä tavoita kaikkein passiivisimpia, joille sillä kuitenkin olisi eniten annettavaa. On selvää, että passiivisimmat tarvitsevat jonkinlaista hakevaa toimintaa, esimerkiksi yksinkertaisesti sitä, että kaverit innostavat kerhoihin ja tulevat hakemaan ulos omasta huoneesta muiden nuorten pariin. Koska kerhotoimintaan osallistuminen ja usein sen ohjaaminenkin on vapaaehtoista, täytyy osallistumisen kynnyksen pysyä matalana. Vain siten kerhotoiminta voi tavoittaa mahdollisimman laajan joukon nuoria.

9 LÄHTEET

Antikainen, Ari & Rinne, Risto & Koski, Leena. 2010. Kasvatussosiologia. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Aura, Ossi. 2006. Liikunnan vaikutukset työyhteisön hyvinvointiin. Teoksessa Työpaikkaliikunnan hyvät käytännöt. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Harinen, Päivi & Itkonen, Hannu & Rautopuro, Juhani. 2006. Asfalttiprinssit - tutkimus skeittareista. Liikuntatieteellisen seuran julkaisuja nro 159. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hyyppä, Markku T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Järventausta, Hanna, Moisala, Markku & Toivakka, Sari. 1999. Tutkimalla oppii: Tutkimuksenteko-opas. Porvoo. WSOY

Järvinen, Tero & Jahnukainen, Markku. 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa Suutari (toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Helsinki: Nuorisotutkimusseuran julkaisuja.

Kauppila, Reijo. 2005. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Juva: WS Bookwell.

Kenttälä, Marjo. 2008. Koulun kerhokäsikirja. Helsinki: Kerhokeskus-Koulutyön tuki ry.

Liikanen, Hanna-Liisa. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Opetusministeriön julkaisuja 1:2010.

Melin, Harri & Roine, Mira. 2008. Sosiologian peruskurssi. TYT, Avoimen yliopiston verkko-opinnot. [online] [viitattu 13.1.2012].
<http://www.uta.fi/avoinyliopisto/arkisto/sosiologia/luku2.html>

Paasivaara, Leena & Nikkilä, Juhani. 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Helsinki: Nord Print Oy.

Pulkkinen, Lea & Launonen, Leevi. 2005. Eheytetty koulupäivä, lapsilähtöinen näkökulma koulupäivän uudistamiseen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Pulkkinen, Lea. 2002. Mukavaa yhdessä, sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Helsinki: Otavan kirjapaino Oy.

Raina, Liisa & Haapaniemi, Rauno. 2007. Yhteisöllinen pedagogia ... ettei tarvitse tehdä yksin. Tallinna: AS Pakett Kirjapaino.

Roos, Jeja-Pekka. 2011. Taistelusta yhteistoimintaan. Pierre Bourdieu hyvinvointivaltion puolustajana. [online] [viitattu 27.1.2012].
www.mv.helsinki.fi/home/jproos/bourdieusopol.doc

10 LIITTEET

Liite 1

- Kerhonojajalle suunnittelun tueksi
Koulun kerhokäsikirja: kysely- ja muistilomake.
- auttaa luomaan hyvää ja laadukasta kerhotoimintaa.

1. Ikäryhmä
2. Osallistujamäärä (minimi ja maksimi)
3. Kohderyhmä
4. Kerhon teema
5. Kerhon yleiset tavoitteet
6. Kerhonojajat/vierailijat
7. Kerhotila
8. Kokoontumisaika
9. Materiaalit ja kustannukset
10. Tiedottaminen
11. Vastuu ja vakuutukset

Kysely kerholaisille, tehdään lukuvuoden lopulla. Toimii arviointi- ja kehittämislomakkeena.

1. Miten viihdyit kerhossa
2. Miten kerho vastasi odotuksiasi
3. Miten kerhonojaja onnistui työssään
4. Mistä sait tiedon kerhosta
5. Mikä oli parasta/ikävintä kerhossa
6. Millaiseen kerhoon haluaisit tulevaisuudessa osallistua
7. Terveisiä kerhon ohjaajalle

Kysely toiminnan järjestäjille ja kerhonojajille.

1. Arvioi kerhotoiminnan onnistumista. Missä onnistuttiin ja miksi
2. Miten suunnitelmat toteutuivat
3. Miten asetetut tavoitteet saavutettiin
4. Miten tiedotus onnistui

5. Vastasiko toiminta kerholaisten tarpeisiin
6. Miten sinä onnistuit tehtävässäsi
7. Miten toimintaa voisi kehittää jatkossa

Liite 2

KYSYMYKSIÄ KERHOLAISILLE**Kerhotoiminnan tarve**

Olisiko sinusta hyvä, jos asuntolassa asuville olisi tarjolla kerhotoimintaa?

Olisitko itse halukas osallistumaan kerhotoimintaan?

Miksi osallistuisit kerhoon? (Löytäisin jotakin tekemistä? Saisin muiden seuraa ja uusia kavereita? Saisin vaihtelua opiskeluun ja arkirutiineihin? Tässä kannattaa tehdä tarkentavia kysymyksiä: jos on vailla esim. muuta tekemistä, niin miten nykyisellään kuluttaa vapaa-aikansa?)

Millaisesta kerhotoiminnasta olisit kiinnostunut? Liikunta ja urheilu? Musiikki?

Karaoke? Elokuvat? Kuvataiteet? Käden taidot? Lehden teko/ valokuvaus?

Suullinen esitys? Näytelmä? Jokin yksittäinen toteutettava projekti? Jokin muu?

Tässä kohden kannattaa kysyä myös tarkemmin esim. mikä liikuntalaji?

Kokoontumiskerrat ja -aika

Pitäisikö kerhon kokoontua säännöllisesti vai satunnaisesti?

Montako kertaa viikossa? Kerran vai kaksi kertaa? Vai pitäisikö kerhotoimintaa olla harvemmin? Kaksi kertaa kuukaudessa? Kerran kuukaudessa?

Mihin aikaan illasta kerhon olisi parasta kokoontua? Pitäisikö kerhotoimintaa olla myös viikonloppuisin?

Kerhon osallistujat

Pitäisikö kerhon olla avoin vain asuntolassa asuville vai voisiko siihen osallistua muitakin, paikkakunnalla asuvia ja oppilaitoksessamme opiskelevia nuoria?

Pitäisikö kerhotoiminnan olla avoin myös oppilaitoksemme ulkopuolisille nuorille?

Montako kerholaista olisi mielestäsi hyvä määrä? Montako kerholaista pitäisi mielestäsi vähintään osallistua?

Onko sinulle tärkeää, että tunnet jonkun kerholaisen entuudestaan?

Uskaltautuisitko kerhoon, vaikka kaikki muut osallistujat olisivat entuudestaan outoja?

Haluaisitko löytää kaverin kerhosta?

Kerhon vetäjä

Millaisen vetäjän haluaisit kerholle? Millaisia ominaisuuksia hänellä pitäisi olla?
(innostuneisuus, ikä, asiantuntijuus?)

Voisiko vetäjä olla joku opettajista vai pitäisikö hänen olla ulkopuolinen?

Osaisitko nimetä jonkun henkilön, joka mielestäsi olisi hyvä vetämään kerhoa ja mitä kerhoa juuri ko. henkilö?

Voisiko vetäjä olla joku nuorista, asuntolassa asuvista?

Kerhon sisältö

Pitäisikö kerho sisällön olla vapaamuotoista?

Pitäisikö kerholaisten itse päättää, mikä sisältö on?

Saisiko kerhossa olla yhtään/ vähän teoriaopetusta?

Pitäisikö kerhon keskittyä vain tekemiseen?

Miksi et osallistunut/ jätit kesken?

Osallistuit vähintään kerran sähly-/ valokuvauskerhoon. Miksi et halunnut jatkaa? (aihe ei kiinnostanut, en hallinnut aihetta, toiset kerholaiset tai opettaja eivät kiinnostaneet, minulla ei ollut kerhossa ketään kaveria, minulla ei ollut aikaa, kerho oli huonoon aikaan, minulla oli muuta tekemistä juuri silloin, mitä muuta?, minulla ei ollut tarvittavia välineitä, mitä puuttui?, keskityin mieluummin vain kouluasioihin, jokin muu syy?)

Liite 3

Kysely kerhonohtajalle

1. Arvioi kerhotoiminnan onnistumista. Missä onnistuit ja miksi?
2. Miten suunnitelmat toteutuivat? Miksi toteutui/ miksi ei toteutunut?
3. Miten asetetut tavoitteet saavutettiin?
4. Miten tiedotus onnistui? Löysivätkö oppilaat kerhot?
5. Vastasiko toiminta kerholaisten toiveita?
6. Miten onnistuit ohjaajana?
7. Miten toimintaa tulisi kehittää jatkossa?

Kerhotoiminnan vaikutus kouluongelmiin: kysymyksiä opolle/ kerhonohtajalle

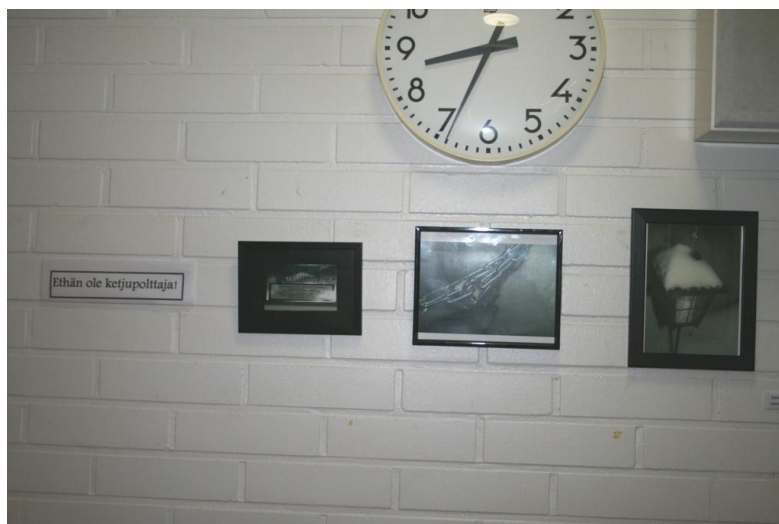
1. Vaikuttaako kerhotoiminta opiskelumotivaatioon?
2. Auttaako kerhotoiminta oppimisvaikeuksiin/ miten?
3. Ehkäiseekö kerhotoiminta epäsosiaalista käytöstä/ miten?
4. Miten kerhotoiminta vaikuttaa oppilaiden koulusuhteeseen?

Liite 4

Valokuvat kerhoista

Salibandyn tiimellyksessä.

Eihän ole ketjupolttaja!